

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Společné jmění manželů

v pojetí nového občanského zákoníku

© Monika Schön, 2012

OBSAH

- Prameny úpravy
- Vznik SJM
- Režimy SJM
- Zánik
- Vypořádání
- Ochrana 3. osob

Použité zkratky

- **SJM** - společné jmění manželů
- **OZ** - zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **NOZ** - zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- **ZMPS** - zák. č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- **IZ** - zák. č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- **TZ** - zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Prameny úpravy

Současná úprava

- vnitrostátní úprava: ust. § 708 an. NOZ
- v případě mezinárodního prvku: § 21 ZMPS
(komunitární úprava: ne
mezinárodní smlouva: ne)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Vznik SJM

- Za doby trvání manželství manželé nabývají do SJM
 - to, co má majetkovou hodnotu
 - a není vyloučeno z právních poměrů
- Výjimka: zanikne-li SJM za doby trvání manželství na základě zákona
- V abstraktní rovině tedy SJM vzniká uzavřením manželství
- Možnost smluvní modifikace (k tomu viz dále - Smluvený režim)

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

(§ 698 an. NOZ)

- Soubor movitých věcí sloužících běžným potřebám rodiny
- Nerozhodné, zda náleží jednomu či oběma manželům
- K nakládání s nimi nutný souhlas druhého manžela
 - jinak: sankce relativní neplatnosti(výj.: věci zanedbatelné hodnoty)

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

- Nelze smluvní modifikace zákonného režimu věcí, které tvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti
- Jaký je však zákonný režim???
- NOZ úpravu neobsahuje
(pouze přechodná ustanovení - § 3038 NOZ)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Režimy SJM

3 režimy SJM upravené NOZ

■ Členění dle způsobu vzniku:

1. Zákonný režim (§ 709 an. NOZ)
2. Smluvený režim (§ 716 an. NOZ)
3. Režim založený rozhodnutím soudu (§ 724 an. NOZ)

Pozn. Režim oddělených jmění (§ 729 an. NOZ) není dalším zvláštním režimem, může vzniknout na základě smlouvy nebo rozhodnutím soudu (srv. § 708/2 NOZ)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Zákonný režim

Zákonný režim - společenství

- Uplatní se vždy, pokud není modifikován
 - Smlouvou manželů (snoubenců)
 - Rozhodnutím soudu

Předmět SJM v zákonném režimu § 709 NOZ

- vše, co nabyt jeden manžel nebo oba manželé společně
- i zisk z výhradního majetku
- i podíl v obchodní společnosti nebo družstvu (nejedná-li se o zákonnou výlukou)
- i dluhy

Zákonný režim - výjimky I.

■ To, co

- slouží osobní potřebě manželů
- nabyt jeden manžel darem, děděním nebo odkazem
- nabyt jeden manžel jako náhradu za nemajetkovou újmu na jeho přirozených právech

Zákonný režim - výjimky II.

■ To, co

- nabyt jeden manžel právním jednáním vztahujícím se k jeho výhradnímu majetku
- nabyt jeden manžel náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku
- dluhy týkající se výhradního majetku, a to v rozsahu přesahující zisk z tohoto majetku
- dluhy převzaté jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela s výjimkou obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny

Zákonný režim - okamžik nabytí

■ Kdy se stane majetek součástí SJM?

- výdělek, plat, mzda, zisk a jiné hodnoty z pracovní a jiné výdělečné činnosti: když manžel nabude možnost s nimi nakládat (§ 711/1 NOZ)
- pohledávky z výhradního majetku: dnem splatnosti

Zákonný režim - správa SJM

- oběma manželům svédčí vlastnické právo k součástem SJM (věcem)
- proto
 - oba stejně užívají, udržují, nakládají s nimi, hospodaří s nimi a spravují je
 - nebo jiná úprava na základě dohody manželů
- stejně práva a povinnosti spojená se SJM: oba manželé společně a nerozdílně (§ 713/2 NOZ)

Zákonný režim - závazky

■ Solidarita manželů:

- z právních jednání týkajících se SJM nebo jeho součástí manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně (§ 713/3 NOZ)

Zákonný režim - právní jednání týkající se SJM

- v běžných záležitostech: lze každý manžel samostatně
 - NOZ neobsahuje definici běžné záležitosti (význam judikatury)
- v ostatních záležitostech: oba manželé společně nebo jeden se souhlasem druhého
 - možnost domáhat se nahrazení chybějícího souhlasu manžela rozhodnutím soudu (§ 714/1 NOZ)

Zákonný režim - právní jednání II.

- Následek chybějícího souhlasu druhého manžela u nikoli běžné záležitosti:
- relativní neplatnost právního jednání (§ 714/1 NOZ)
- Domáhat neplatnosti se může pouze druhý manžel (§ 714/1 NOZ)

Zákonný režim - použití současti SJM k podnikání § 715 NOZ

- nutný souhlas druhého manžela: u součástí SJM, jejichž hodnota přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů (§ 715/1 NOZ)
(x § 146 OZ souhlas nutný vždy)
 - ale pouze u prvního takového použití
 - obdobně u nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu (§ 715/2 NOZ)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Smluvený režim

Smluvený režim

- smlouvu mohou uzavřít:
 - **manželé**
 - účinky pro futuro (SJM již vzniklo)
 - k případnému zpětnému účinku se nepřihlíží
 - **snoubenci** (účinnost uzavřením manželství)

Smluvený režim - obsah smlouvy

§ 716 NOZ - § 718 NOZ

- modifikace zákonného režimu, resp. jeho vzniku:
 - odložení vzniku (§ 717 NOZ)
 - rozšíření/zúžení zákonného rozsahu (§ 717 NOZ)
 - režim oddělených jmění (§ 717 NOZ)
 - uspořádání pro případ zániku manželství, vč. smrti (§ 718/2 NOZ)

Smluvený režim - limity

- věci tvořící součást obvyklého vybavení rodinné domácnosti - nelze odklon od zákonného režimu (§ 718/3 NOZ)
 - výj.: pokud manžel trvale opustí domácnost a odmítá se do ní vrátit
- jaký je však zákonný režim součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti?

Smluvený režim - forma smlouvy

- forma: veřejná listina (§ 716/2 NOZ)
- zápis do veřejného seznamu (§ 720 NOZ)

Smluvený režim - změny (§ 717/2 NOZ)

- dohodou stran
- rozhodnutím soudu
- k tomu vždy nutná dohoda manželů/rozhodnutí soudu o součástech SJM v dosavadním režimu

Smluvený režim - omezení autonomie vůle

- smlouva nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu
(srv. § 687 an., zejm. § 690 NOZ)
- obvyklé vybavení rodinné domácnosti (§ 718/3 NOZ)

Smluvený režim - správa

- obdoba smluvní modifikace rozsahu SJM v zákonném režimu, tedy:
 - možnost dohody manželů o realizaci správy SJM

Smluvený režim

- omezení autonomie vůle při dohodě o správě
- základní omezení: jako u modifikace rozsahu
- omezení navíc: pokud dohoda o tom, že jeden manžel spravuje všechno SJM, nutný souhlas druhého manžela:
 - při nakládání se SJM jako celkem
 - při nakládání s obydlím, v němž je rodinná domácnost (podrobně specifikované podmínky viz § 723/2 NOZ)
 - jinak: sankce relativní neplatnosti

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Režim založený rozhodnutím soudu

Režim založený rozhodnutím soudu

- podmínkou rozhodnutí soudu = *závažný* důvod dle § 724/1 NOZ
- *závažný důvod*:
 - NOZ neobsahuje zákonnou definici
 - příklad vždy závažného důvodu: § 724/2 NOZ

Režim založený rozhodnutím soudu - možnost modifikace

- rozhodnutím soudu
- dohodou manželů
(§ 725 NOZ)

Režim založený rozhodnutím soudu - omezení

- nelze vyloučit zákonný režim obvyklého vybavení rodinné domácnosti (§ 727/1 NOZ)
- nelze vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu (srv. § 687 an. NOZ, zejména § 690 NOZ)
- účinky vůči třetí osobě: pouze s jejím souhlasem (§ 727/3 NOZ)

Režim založený rozhodnutím soudu - správa SJM

- rozhodnutím soudu lze upravit též pouze režim správy SJM (§ 728 NOZ)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Ochrana třetích osob

Ochrana osob v souvislosti se SJM

- možnost dotčení SJM při výkonu rozhodnutí (§ 731 NOZ)
- omezení v případě, že dluh vznikl proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil včas (§ 732 NOZ)
- časové omezení účinků modifikace zákonného režimu bezprostředně po uzavření dohody či vydání rozhodnutí (§ 733, § 734 NOZ)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Zánik SJM

Zánik SJM

■ nejčastěji zánikem manželství

(resp. od okamžiku zániku manželství se již dále nenabývá do SJM;
to, co se do té doby stalo součástí SJM, zůstává součástí SJM)

■ za doby trvání manželství:

- prohlášením konkurzu § 268 IZ
- výrokem o propadnutí majetku § 66/4 TZ

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Vypořádání SJM

Vypořádání SJM - důvody

- zrušení SJM
- zánik SJM
- zúžení rozsahu SJM

- Dokud není vypořádáno:
přiměřené použití úpravy o SJM

Vypořádání - způsoby

- dohoda § 738 an. NOZ
- rozhodnutí soudu § 740 NOZ
- domněnka vypořádání § 741 NOZ

Vypořádání - omezení

- účinky vypořádání (dohodou i rozhodnutím soudu):
inter partes
- nelze se vypořádáním dotknout práv třetí osoby

Vypořádání - dohoda

- písemná forma
 - pokud uzavřena za trvání manželství
 - pokud předmětem vypořádání věc, u níž je písemná forma nutná pro převod vlastnického práva
- ve zbytku: postačí potvrzení o tom, jak se manželé vypořádali

Vypořádání - účinky dohody

- vždy ke dni zúžení/zrušení/zániku SJM

x věci zapisované do veřejného seznamu: zápisem

Vypořádání - rozhodnutí soudu

- absence dohody: lze rozhodnutí soudu
- rozhodnutí soudu: dle stavu v době zúžení/zrušení/zániku SJM

Vypořádání - pravidla I. (§ 742/1 NOZ)

Použití:

- při absenci dohody o vypořádání a současně
- při neuplatnění domněnky vypořádání SJM

Vypořádání - pravidla II. (§ 742/1 NOZ)

- podíly manželů stejné
- náhrada, co ze společného použito na výhradní majetek (zvyšování/snižování hodnoty dle § 742/2 NOZ)
- přihlédnutí k potřebám nezaopatřených dětí
- přihlédnutím k péči o rodinu, děti a rodinnou domácnost
- přihlédnutí k tomu, jak se kdo zasloužil o nabytí a udržení

Vypořádání - pravidla III. (§ 742/2 NOZ)

- započítávání:
 - co ze společného vynaloženo do výhradního majetku manžela
 - co z výhradního majetku vynaloženo na společný majetek
- hodnota takto započítávaného se započítává se zohledněním zvýšení/snížení hodnoty v mezidobí mezi vynaložením a zrušením/zúžením/zánikem SJM

Vypořádání - domněnka

■ Podmínka:

- nedojde k vypořádání dohodou a nepodán návrh na rozhodnutí soudu do tří let od zrušení/zániku/zúžení rozsahu SJM

Vypořádání - domněnka

Domněnka vypořádání:

- **hmotné věci movité:** ve vlastnictví toho, kdo je užívá jako vlastník (§ 741 písm. a) NOZ)
- **ostatní hmotné věci movité a nemovité věci:** podílové spoluvlastnictví obou manželů; rovnost podílů
- **ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy:** náleží oběma manželům společně; podíly stejné